

НАЦІОНАЛЬНА КОМІСІЯ УКРАЇНИ У СПРАВАХ ЮНЕСКО
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ТОВАРИСТВО «ЗНАННЯ» УКРАЇНИ
ПРЕДСТАВНИЦТВО DVV INTERNATIONAL В УКРАЇНИ

**ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – УКРАЇНА:
ОСВІТА ДОРОСЛИХ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ФОРУМУ
ДО МІЖНАРОДНИХ ДНІВ
ОСВІТИ ДОРОСЛИХ В УКРАЇНІ**

(Київ, 4-6 листопада 2014 р.)

Київ – Ніжин
2015

УДК 374.7.37-053.8(4)

ББК 74.5

€ 22

*Рекомендовано до друку Вченюю радою
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України
(протокол № 4 від 26 лютого 2015 р.).*

Рецензенти:

І.Д. Бех, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України
М.М. Солдатенко, доктор педагогічних наук, професор
В.П. Тименко, доктор педагогічних наук, професор

€ 22

Європейський Союз – Україна: освіта дорослих: збірник матеріалів Форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні (м. Київ, 4-6 листопада 2014 р.) [колектив авторів]. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2015. – 200 с.
ISBN 978-617-640-200-8

У збірнику матеріалів Форуму, проведеного у рамках Міжнародних днів освіти дорослих в Україні, висвітлено різні аспекти розвитку освіти дорослих, зокрема зміст, форми, напрями, а також порівняльний аналіз вітчизняного й зарубіжного досвіду неперервної освіти.

Для науковців, представників недержавних громадських організацій, педагогів-практиків, професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів, слухачів інститутів післядипломної освіти, докторантів, аспірантів, студентів.

Публікацію збірника здійснено за сприяння Представництва DVV International в Україні (Інституту з міжнародного співробітництва німецької асоціації народних університетів DVV International). У статтях викладено думки авторів, які можуть не збігатися з точкою зору DVV International.

УДК 374.7.37-053.8(4)

ББК 74.5

ISBN 978-617-640-200-8

© Колектив авторів, 2015
© НАПН України, 2015
© DVV International Україна, 2015
© Видавець ПП Лисенко М.М., 2015

ЗМІСТ**Василь Кремень**

Освіта дорослих в умовах суспільства знань (передмова) 7

Розділ I**ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ (ДОПОВІДІ)****Tadeusz Aleksander**

Globalne problemy współczesnej edukacji dorosłych 9

Тетяна КлоубертРоль освіти дорослих у процесі демократизації
у пост тоталітарних суспільствах. Перспектива для України 15**Нелля Ничкало** Особистісний і професійний розвиток дорослих
у контексті цивілізаційних змін 25**Лариса Лук'янова**Педагогічний персонал для роботи з дорослими: зміст поняття
та сутність діяльності 29**Мирослава Багрінець**Створення сільських центрів освіти дорослих
у Сколівському районі Львівської області 34**Ганна Киященко**Усна історія від учасників подій як альтернатива політичним підручникам
з новітньої історії України 38**Розділ II****СЕКЦІЙНІ ЗАСІДАННЯ (ДОПОВІДІ)****Олена Аніщенко**Освіта дорослих як ресурс розвитку громадянського суспільства
в Україні 42**Олена Антонова**

Особливості прояву обдарованості у дорослої людини 44

Олександр Вознюк

Портрет педагога ХХІ століття: андрогінний аспект 51

Тимофій Десятов Європейські тенденції та українські перспективи розвитку теорії
і практики освіти дорослих 55**Олександра Дубасенюк**

Освіта дорослих як фактор розвитку особистості й суспільства 60

Олена Жижко	
Концептуалізація антропологіки	
у латиноамериканському науковому просторі.....	64
Нінель Сидорчук	
Психолого-педагогічні засади формування особистості студента	
як майбутнього фахівця з вищою освітою	67
Лариса Сігаєва	
Професійний розвиток особистості у системі післядипломної освіти	69
Володимир Аніщенко	
Відкрите професійне навчання – гнучкий сучасний підхід	
до підготовки дорослих	72
Світлана Бабушко	
Корпоративний університет як новітня форма	
внутрішньофіrmового навчання працівників	77
Ольга Баніт	
Програма курсу «Основи комп'ютерної грамотності»	
для людей третього віку	80
Ольга Барабаш	
Робота з навчальними ситуаціями як умова забезпечення	
розвивального ефекту навчання педагогів.....	84
Ангеліка Барчик-Нессель,	
Петр Барчик	
Психологічно-педагогічні умови функціонування сімей,	
які постраждали від безробіття	90
Тетяна Білобровко,	
Людмила Кожуховська	
Аудит процесу і структури підготовки магістрів-управлінців	
у контексті Болонської декларації.....	97
Олена Василенко	
Зарубіжний досвід розвитку дистанційних технологій	
у неформальній освіті дорослих	100
Олена Волярська	
Сучасні тенденції професійної підготовки дорослих.....	108
Ірина Герасимова	
Освіта впродовж життя як важлива складова	
професійної мобільності майбутнього фахівця	110
Майя Дернова	
Досвід як джерело навчання дорослих.....	114
Ірина Жорова,	
Сергій Моїсеєв	
Технологічні аспекти гуманізації післядипломної педагогічної освіти	117
Людмила Зазуліна	
Роль Хмельницького інституту післядипломної освіти	
в інноваційному поступі шкільних навчальних закладів області	122
Ігор Закомірний	
Роль інформаційно-комунікаційних технологій	
у професійному зростанні вчителя	125
Олена Зінченко	
Освіта як чинник успішної соціалізації людини літнього віку.....	128
Світлана Зінченко	
Роль «Я-концепції» в особистісному самовизначенні дорослих.....	131
Світлана Ізбаш	
Особливості педагогічної взаємодії у контексті андрогінності і педагогіки.....	135
Валентина Ковалчук	
Підготовка майбутніх учителів до роботи в умовах варіативності	
освітньо-виховних систем: досвід і перспективи	138
Людмила Кондратова	
Культурологічний аспект підготовки педагога до виховної діяльності	
в системі післядипломної освіти (на прикладі проектної технології)	142
Оксана Кулик	
Інтернет-комунікації в діяльності методиста початкової освіти	
як інструмент професійного розвитку педагогів Хмельниччини.....	145
Лорена Михайліenko	
Розвиток професіоналізму сімейних лікарів в університетах США.....	148
Вікторія Наумова	
Андрогінні засади підвищення кваліфікації методистів	
районних (міських) методичних кабінетів.....	154
Лідія Ніколенко	
Обливості навчання дорослих у системі післядипломної освіти	156
Світлана Панченко	
Неформальна психологічна освіта	
як важливий ресурс особистісного зростання дорослих	159
Любов Покроєва, Тетяна Дрожжина	
Конструювання змісту постдипломної педагогічної освіти	163
Надія Постригач	
Стратегія підвищення кваліфікації	
для професійного розвитку учителів в Європі	165
Сергій Прийма	
Концепція регіону, що навчається,	
як підґрунтя регіональної освітньої політики	169
Ганна Рего	
Освітній потенціал музеїної педагогіки	
у контексті навчання впродовж життя	172
Алла Самко	
Проблеми формування у дорослих наукової картини світу	
в науковій спадщині С. Гончаренка	174
Ольга Ситник	
Тенденції розвитку освіти дорослих (початок ХХІ століття)	177

Марина Смирнова, Світлана Вольянська	
Андрагогічні основи навчання педагогічних працівників у процесі підвищення кваліфікації	181
Андрій Терещенко	
Педагогічна практика як умова формування організаційної культури майбутнього вчителя початкових класів	185
Вікторія Федорчук	
Організація навчання на курсах підвищення кваліфікації вчителів у контексті освіти впродовж життя	188
Олена Філоненко	
Організація педагогічної практики студентів: андрагогічний аспект	193
Тетяна Шанскова	
Інноваційні технології професійної підготовки фахівців гуманітарного профілю в умовах другої вищої освіти	199

**ОСВІТА ДОРОСЛИХ
В УМОВАХ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ
(ПЕРЕДМОВА)**

На початку ХХІ ст. освіта дорослих набуває важливого значення у контексті забезпечення сталого й збалансованого розвитку особистості, суспільства. У світі чимдалі більше утверджується суспільство знань. Аби не відстати від прогресивних змін, людина повинна формуватися як знаннєва, для якої знання є основою життя й діяльності, методологією пошуку й ухвалення рішень. Мало побороти відстань між засвоєними знаннями й діяльністю людини, треба зробити знання основою всієї її поведінки і життя у будь-якій сфері. Для такої людини навчання, отримання нової інформації є сутнісною рисою способу життя. Людина розумна в ХХІ ст. – це людина, що постійно навчається.

За даними світової статистики, загальна кількість дорослих, які навчаються, починає перевищувати сумарну кількість учнів в інституціях дитячої та юнацької освіти. В епоху глобалізованого, інформаційного, технологічного та полікультурного суспільства освіта дорослих є важливим складником неперервної освіти, покликаним сприяти науковому, соціальному й економічному розвитку держави, демократії, сталому розвитку суспільства, в якому на зміну конфліктам прийдуть діалог і культура, засновані на справедливості. Освіта дорослих є одним із важливих чинників впливу на життєдіяльність соціуму, засобом регулювання соціальної поведінки і соціального контролю, інструментом стабілізації соціокультурної ситуації. Не викликає сумнівів те, що освіта дорослих є нагальною потребою сучасності, а привернення уваги до проблем освіти впродовж життя, чітка національна позиція в цій сфері будуть сприяти перетворенню України на сучасну цивілізовану демократичну державу, де інтереси і потреби кожної людини є предметом турботи держави і суспільства.

Нині вимоги до освіти стали на порядок вищими, у світі відбуваються динамічні зміни, прогрес забезпечуєть інноваційні та інформаційні технології. Система освіти дорослих в умовах глобалізації, конкурентного середовища набуває особливої актуальності, тому що на порядку денного постають якість людського капіталу, розвиток особистості, людина як центр розвитку суспільства, яка має постійно розвиватися й удосконалюватися.

Освіта дорослих – феномен, характерний передусім для високорозвинених країн світу. Доцільність її розвитку є загальновизнаним фактом, оскільки переважна більшість країн у певному сенсі своїм технологічним, соціокультурним та економічним прогресом зобов'язані саме освіті дорослих. Актуальність освіти дорослих є беззаперечною й у контексті міжнаціональних проблем, оскільки освіта дорослих стає важливим цивілізованим (ненасильницьким, гуманістичним і демократичним) чинником гармонізації міжнаціональних і міждержавних відносин. На всіх рівнях необхідно визнати фундаментальну роль освіти дорослих для створення та реалізації демократичної громадянськості та зміцнення демократичних цінностей. Звідси випливає необхідність спільних дій усіх соціальних ј державних інститутів, громадських

виникають як результат інтеграційних процесів при вивчені навчальних предметів. Він зазначав, що основою картин світу є інтеграція, яка забезпечує узагальнення окремих картин, понять, уявлень людини про оточуючий світ та саму себе.

Картина світу особистості і людства змінюється все життя. С. Гончаренко, розмірковуючи над поняттям наукової картини світу, підкреслював, що вона формується на основі і в процесі виховання та освіти, під впливом соціальних умов життя, наукових досліджень, відкриттів. «У кожної людини, починаючи від народження, – зазначав науковець, – формуються уявлення про оточуючий світ на основі власного розподілу на: ми/люди і він – світ...»⁸. У зв'язку з цим, він виокремлював картину світу якожної окремої людини, так і картини світу окремих груп, партій, націй тощо, до яких входять релігійні, політичні, моральні, філософські, наукові та інші знання. Розглядаючи наукову картину світу, носієм і творцем якої є людина, вчений визначив такі її складові: природничі, правова, політична, релігійна, філософська, художня та інші. Я зазначалося вище, наукова картина світу ґрунтуються на фундаментальних знаннях із різних дисциплін і локальних картин, узгоджених між собою. Одержані знання синтезуються, об'єктивуються, зіставляються, стають цілісним, логічно несуперечливим утворенням, органічною системою, яка, проте, надзвичайно рухома й лабільна. Іноді в буденному розумінні таку систему називають світоглядом⁹. При цьому розуміють також сукупність ціннісно-нормативних, соціально-політичних, релігійних, етических, естетичних, емоційних настанов людини, її неповторних переживань і т. ін.

На думку І. Григорків, світогляд є внутрішнім переконанням особистості, який визначає її ціннісні орієнтири. Вона зазначає: «Уявлення про світ у цілому, про принципи взаємовідношення з природою, визначення своїх можливостей, потреб і призначення, базових орієнтирів і смислу життя – все це охоплює світогляд, яким би він не був¹⁰. Будучи зорієнтованим передусім на людину, світоглядне знання ціннісно забарвлене, сповнене суб'єктивного змісту й значення. Світогляд дає уявлення про те, яким світ може чи має бути, якщо в ньому існує людина...». Наукова картина світу виступає як компонент наукового світогляду, який багато в чому визначає діяльність людини.

Цінними є думки великого педагога С. Гончаренка щодо світогляду: «Світогляд – система поглядів на об'єктивний світ і місце в ньому людини, на ставлення людини до дійсності, яка її оточує, і до самого себе, а також обумовлені цими поглядами основні життєві позиції людей, їх переконання, ідеали, принципи пізнання і діяльності, ціннісні орієнтації. Світогляд – це далеко не всі погляди і уявлення про навколошній світ, а лише їх граничне узагальнення»¹¹.

⁸ Гончаренко С.У. Формування наукової картини світу в дорослих: метод. посіб. [Рукопис] / С.У.Гончаренко. – К.: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН. – 2013. – С. 123.

⁹ Григорків І. Гуманістично-ціннісний потенціал сучасної наукової картини світу / І.Григорків // Проблеми гуманітарних наук:Наукові записки Дрогобицького держ. пед. ун. ім. Івана Франка / Ред. кол. Т.Біленко (головний редактор),В.Скотний, В.Здоровенко та ін. – Дрогобич: Ред.-видав. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2008. – Випуск ХХІ. Філософія. – С. 4-15.

¹⁰ Григорків І. Гуманістично-ціннісний потенціал сучасної наукової картини світу / І.Григорків // Проблеми гуманітарних наук:Наукові записки Дрогобицького держ. пед. ун. ім. Івана Франка / Ред. кол. Т.Біленко (головний редактор),В.Скотний, В.Здоровенко та ін. – Дрогобич: Ред.-видав. відділ ДДПУ ім. Івана Франка, 2008. – Випуск ХХІ. Філософія. – С. 4-15.

¹¹ Гончаренко С. У. Формування наукової картини світу в дорослих: метод. посіб. [Рукопис] / С.У.Гончаренко. – К.: Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН. – 2013. – С. 115.

Академік С. Гончаренко акцентував увагу на тому, що в сучасних умовах в індустріально-розвинутих країнах світу серцевиною освіти дорослих виступає формування наукового світогляду, вироблення сучасної світоглядної парадигми.

На переконання вченого, в світоглядному контексті здійснюється синтез знань, їхня інтеграція й диференціація, формується дуже важливий для освіти інтегративний пізнавальний образ – наукова картина світу. Ці процеси, оновлюючи світорозуміння і смисли традиційних понять, сприяють народженню нових смислів і нових понять, важливих і для сприймання освіти. «...Світоглядна парадигма не просто формує нову наукову картину світу і оновлює стиль наукового мислення, – підкреслював С. Гончаренко, – вона змінює наукову онтологію, задає орієнтири ментальності, або світорозуміння, основаного на Розумі. Розум засвоює сучасний тип наукової раціональності і синтезує світорозуміння в його цілісності з світовідчуттям, світовідношенням і світстворенням людини...».

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що без певної розумової роботи людини, власного пошуку розуміння процесів і явищ довкілля, узагальнення та взаємозв'язку, наукові знання не можуть перетворитися в наукову картину світу. Цілком погоджуємося із думкою Семена Гончаренка, що необхідно умовою формування наукової картини світу є творча та активна навчально-пізнавальна діяльність людини. Водночас наголосимо, що стаття не претендує на вичерпність проблеми, оскільки її обсяг унеможливлює детальне висвітлення усіх аспектів формування наукової картини світу в дорослих. Отже, наші подальші наукові розвідки будуть спрямовані на поглиблення аналізу цього питання в педагогічній спадщині академіка С. Гончаренка.

Аннотація. Проаналізовано наукові підходи до розуміння терміну «наукова картина світу», її зв'язок і співвідношення з науковим світоглядом.

Ключові слова: академік С. Гончаренко, наукова картина світу, світогляд, доросла людина.

Summary. The article analyzes the scientific approaches to understanding the term «scientific world», its connection and relationship with the scientific worldview.

Key words: Academician S. Goncharenko, scientific world, outlook, adult.

Ольга Ситник,
м. Київ, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ (ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

Стрімкі глобалізаційні та інтеграційні зміни, спричиняючи вагомий вплив на реформування системи освіти дорослих, спонукають до аналізу стану освіти дорослих, виокремлення світових тенденцій її розвитку, пошуку відповідей на сучасні запити щодо оптимізації умов задоволення освітніх потреб сучасної дорослої особистості на глобальному, регіональному та національному рівнях. Розвиток системи освіти дорослих з урахуванням світових тенденцій постає одним з першочергових завдань у процесі модернізації освіти дорослих кожної країни.

Питання виокремлення тенденцій освітньої системи набуває пріоритетності сьогодні, що спричинено потребами та реальними можливостями, тісним зв'язком з провідними напрямами суспільного розвитку. Таким чином, ключова роль надається взаємозв'язку освіти з такими системами, як наука, техніка, економіка, культура. Особливого значення у функціонуванні цих систем набувають закономірності становлення людини, розвитку її особистості та індивідуальності¹.

У Білій книзі національної освіти України зазначено, що загальна кількість дорослих, які навчаються, за даними світової статистики, починає перевищувати загальну кількість учнів в інституціях дитячої і юнацької освіти. Відповідно до соціальних прогнозів міжнародних організацій у ХХІ ст. освіта дорослих відіграватиме важливу роль у контексті забезпечення сталого й збалансованого прогресу особистості, суспільства. Отже, освіта дорослих – це пролонгований процес розвитку людини (особистості, громадянина, фахівця), що відбувається протягом усього дорослого життя. Швидкоплинність змін сучасного суспільства об'єктивно зумовлюють необхідність формувати особистість, здатну до сприйняття і творення змін, налаштовану на сприйняття цих змін як природної норми. Водночас сприйняття сукупності змін, адаптація до них, неможливі без задоволення освітніх потреб людини впродовж її життя².

Вважаємо за необхідне зосередити увагу на загальних тенденціях розвитку освіти дорослих, окреслених у наукових працях сучасних дослідників. Так, Н. Дем'яненко виокремлює світові тенденції в галузі освіти дорослих, зокрема: всебічну модернізацію суспільства в інтенсивно змінюваних соціокультурних умовах, особливості пост-індустріального етапу його розвитку і як наслідок – необхідність підготовки людини до нової якості життя; виникнення і нарощання глобальних проблем, можливість вирішення яких зумовлюється розширенням міжкультурної взаємодії, діалогу культур, що вимагає формування ноосферного і планетарного стилю мислення особистості; зростання значення людського капіталу, який у розвинених країнах складає 70 – 80 % національного багатства, що зумовлює інтенсивний, неперервний, випереджувальний розвиток освіти усього дорослого населення; демографічне старіння суспільства, збільшення кількості людей похилого віку, які й після виходу на пенсію здатні до активного саморозвитку, професійної, соціальної, едукаційної діяльності³.

М. Громкова серед пріоритетних напрямів освіти дорослих виокремлює такі: оновлення існуючої концепції освіти дорослих, її орієнтацію на результат, обумовлений реальностями сучасного світу, розвиток різноманітних форм навчання, гнучко реагуючих на потреби дорослих щодо отримання необхідних знань і навичок у професійному та повсякденному житті; «охоплення неохоплених», масовий характер безперервної освіти, доступність освіти для широких верств населення; підвищення

¹ Глузман А.В. Тенденции развития университетского педагогического образования в Украине: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Глузман Александр Владимирович. – К., 1997. – 479 с.

² Біла книга національної освіти України / Акад. пед. наук України; за ред. В. Г. Кременя. – К., 2009. – 194 с.

³ Дем'яненко Н.М. Освіта дорослих: світові тенденції другої половини ХХ – початку ХХІ ст. Педагогічні науки : зб. наук. праць. Вип. 2 / Н.М.Дем'яненко // Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2011. с. 39-44.

ролі гуманітарної складової освіти задля створення сприятливих умов щодо збереження ідентичності у полікультурному суспільстві⁴. Л. Лук'янова виокремлює та аналізує провідні тенденції освіти дорослих, а саме: концептуальна тенденція неперервності освіти дорослих (постійне набуття нових знань, методик і технологій є безумовним чинником підтримки відповідної кваліфікації спеціалістів, що й обґрунтуете провідний принцип сучасної освіти – її неперервність, який визначає стратегічний орієнтир суспільного прогресу); трансформація та розширення змістового поля освіти дорослих (зміщення від первинної освіти до неперервної, яка триває протягом усіх періодів дорослого життя); тенденція зміни концепції освіти дорослих від функціонально-професійної до розвитку особистості (розширення сучасної місії освіти дорослих, що ґрунтуеться на залученні громадян до повноцінного багатоаспектного суспільного життя не лише на ринку праці, спрямування на саморозвиток особистості); тенденція еволюціонування знання у важливі вартісні джерело інформаційного суспільства (інформація і теоретичні знання є стратегічними ресурсами країни, а рівень розвитку освіти значною мірою визначає її суверенітет і національну безпеку)⁵. Також дослідниця акцентує увагу на ключових принципах європейської та світової теорії і практики неперервної освіти дорослих, на засадах яких відбувається розвиток цього освітнього напряму. Вони є базовими, універсальними, а отже, можуть слугувати для розвитку системи освіти дорослих у будь-якій країні: нові базові знання і навички для усіх; збільшення інвестицій у людські ресурси; інноваційні методики викладання і навчання; нова система оцінювання набутої освіти; розвиток системи консультування; наближення освіти до особистості⁶.

Аналіз літературних джерел показав, що глобальними тенденціями або мегатенденціями розвитку освіти дорослих є демократизація освіти (доступність освіти через розширення мережі освіти дорослих та зростання ринку освітніх послуг); модернізація системи освіти дорослих з повним оновленням структури і змісту форм освітньої діяльності; зростання значення людського капіталу та перехід від первинної освіти до неперервної, що зумовлює випереджувальний розвиток освіти дорослих. Глобалізація невпинно оновлює освітні вимоги, що постають перед громадянами нашої країни, загострюючи питання необхідності неперервного удосконалення сфери освіти дорослих на національному рівні, таким чином, актуалізуючи доречність дослідження та аналізу європейського досвіду цієї галузі. У документах МОП, ЮНЕСКО зазначено, що розвиток освіти дорослих має здійснюватися комплексно у рамках освіти упродовж

⁴ Громкова, М.Т. Андрагогика. Теория и практика образования взрослых : учеб. пособ. / М.Т. Громкова. - М. : Юнити-Дана, 2005. – 496 с.

⁵ Лук'янова Л.Б. Освіта дорослих у контексті сучасної освітньої парадигми / Андрагогіка в професійному навчанні безробітних : матеріали науково-методологічного семінару (20 вересня 2012 р., м. Київ) / Укл.: Л.М. Капченко, Л.Й. Літвінчук, Н.В. Савченко та ін.. – К.: ІПК ДСЗУ, 2012. – С. 14 – 25.

⁶ Лук'янова Л.Б. Освіта дорослих у контексті сучасної освітньої парадигми / Андрагогіка в професійному навчанні безробітних : матеріали науково-методологічного семінару (20 вересня 2012 р., м. Київ). – Уклад.: Л. М. Капченко, Л.Й. Літвінчук, Н.В. Савченко та ін.. – К.: ІПК ДСЗУ, 2012. – с. 14 – 25.

життя, яка визначає її цілі та масштаби, й охоплює весь спектр – від початкової грамотності до професійної підготовки і неперервного професійного навчання⁷. Створення та розвиток національної системи освіти дорослих в Ірландській Республіці відбувався у контексті загальноосвітніх і загальноєвропейських тенденцій, хоча національна своєрідність формування цієї сфери притаманна більшості європейських країн, Ірландії зокрема.

Проведене дослідження дозволило нам виокремити такі тенденції розвитку освіти дорослих в Ірландії: громадське партнерство в освіті дорослих; регіональність освіти; модернізація змісту навчальних програм для дорослих; інтеграція національних програм до участі у європейському освітньому програмному середовищі щодо заалучення населення до освіти дорослих. Здійснюючи аналіз світових тенденцій розвитку освіти дорослих на сучасному етапі і тенденцій, що набувають актуальності в Україні та Ірландії, ми обґрутували тенденції, що вирізняються ідентичністю у світовому, європейському та вітчизняному значенні, зокрема: модернізація системи освіти дорослих, так як рівень розвитку суспільства не має випереджати рівень освіченості громадян; доступність освіти дорослих, забезпечення якої вимагає значного розширення мережі через постійне збільшення контингенту, що потребує оновлення набутих вмінь та навичок професійного чи побутового характеру або отримання суттєво нових знань задля швидкої адаптації у сучасному інформаційному суспільстві. Дослідуючи сучасні тенденції розвитку освіти дорослих національного рівня України та Ірландії, виокремимо спільні тенденції, а саме: розвиток освіти дорослих у контексті глобалізаційних та інтеграційних змін; регіональність освіти; сприяння міжнародному співробітництву з освіти дорослих і створення громадського партнерства шляхом посилення діяльності громадських організацій. Таким чином, сучасні тенденції розвитку освіти дорослих в Ірландії суголосні світовим і українським, але існують істотні відмінності в реалізації зазначених тенденцій у різних країнах, зокрема в Ірландії та Україні.

Анотація. Стаття присвячена вивченню сучасних тенденцій розвитку освіти дорослих на світовому рівні (початок ХХІ століття). Автор аналізує сучасні тенденції розвитку освіти дорослих з метою порівняння тенденцій розвитку освіти дорослих та виявлення суголосних тенденцій в Україні та Ірландії на сучасному етапі.

Ключові слова: освіта дорослих, тенденції розвитку освіти дорослих, модернізація освіти, доступність освіти, глобалізація освіти.

Summary. This article shows the modern adult education trends at the global level (the beginning of the XXI century). The author examines the modern adult education trends in order to conduct a comparative analysis of adult education trends and identifies cognate trends in Ukraine and Ireland.

Key words: adult education, adult education trends, the modernization of education, access to education, globalization of education

⁷ Концепція освіти дорослих в Україні / Лук'янова Л.Б. – Ніжин : ПП Лисенко М.М., 2011. – 24 с.

Марина Смирнова,
Світлана Вольянська,
м. Харків, Україна

АНДРАГОГІЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ

Модернізація процесу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів є важливою проблемою, розв'язання якої покликане вирішити завдання забезпечення не лише професійного зростання, а й особистісних якостей педагога. Йдеться про мотивацію неперервного саморозвитку; формування сучасного стилю мислення, з його характерними ознаками: системності, гнучкості, стратегічності, концептуальності, об'єктивності; формування певного стилю будування взаємостосунків: неупередженого ставлення до інших людей, прагнення до конструктивного підходу у розв'язанні проблем, до співробітництва, відмова від конфронтації¹.

Е. Старобинський висловлює думку, що для підтримки професійних знань на рівні вимог, які висуваються до сучасного спеціаліста, необхідно не менш 4-6 годин на тиждень приділяти вивченням останніх досягнень в галузі, якою він займається². Це актуалізує вимогу постійного оволодіння знаннями, котрі є необхідною умовою підтримання кваліфікації, саморозвитку і самовдосконалення особистості впродовж життя. Єдиною можливістю для спеціаліста зберегти кваліфікацію є постійне підвищення рівня своєї професійної компетентності у процесі неперервної освіти.

Головним завданням підвищення кваліфікації педагогічних працівників стає не передача нового змісту сучасної освіти, а долучення фахівця до процесу осмислення своїх особистих і професійних цілей через співвідношення з цілями й цінностями сучасного життя, своїми потребами, запитами, очікуваннями. Такий підхід дозволяє розглядати систему підвищення кваліфікації не вузько функціонально, а в широкому соціокультурному контексті.

Педагог як самостійна, самокерована людина, що має достатній соціальний і професійний досвід, потребує неперервного саморозвитку, прагне до ефективної професійної діяльності. Це зумовлює розуміння навчання в системі підвищення кваліфікації як андрагогічного процесу, який передбачає формування в слухачів – суб'єктів навчання, ставлення до себе як до соціально-, професійно зрілої особистості, здатної до самопізнання, самоосвіти, саморозвитку, рефлексії.

Сучасне трактування «андрагогіки» розглядає її як «вікову та педагогічну галузь психолого-педагогічних досліджень теоретичних і практичних проблем освіти і виховання дорослих людей»³. С. Вершловський визначає андрагогіку як науку про навчання дорослих, яка обґрутує діяльність суб'єктів навчання в організації процесу навчання.

¹ Олійник В. Безперервна освіта / В.В. Олійник // Світло. – 2000. – № 3 (17). – С. 11–15.

² Старобинский Э.Е. Повышение квалификации менеджеров – процесс непрерывный / Э.Е. Старобинский // Управление персоналом. – 1997. – № 1. – С. 5-10.

³ Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г.Кремень. – К. : Юрінком. Интер., 2008. – С. 22.